

Αριστερά και μετανάστες ως προλετάριοι και ευγενείς άγριοι

Η ανάγνωση του μεταναστευτικού προβλήματος με μεροληπτικούς όρους και δομημένα ιδεολογικά στερεότυπα ή βάσει της εκ των προτέρων κατηγοριοποίησης των γηγενών Ευρωπαίων και των επήλυδων μεταναστών αντιστοίχως στις αξιολογικές κατηγορίες των εγγενών θυτών και των αιωνίων θυμάτων, καταδεικνύει ότι πρόκειται για ένα μη λειτουργικό στην ουσία του σχήμα, το οποίο θα ήταν δυνατόν να ονομάσουμε, ακολουθώντας τον Γάλλο

φιλόσοφο Pierre-André Taguieff (γεν. 1946), μεταναστευτισμό (immigrationnisme).

Ο μεταναστευτισμός προσδιορίζεται ως η προσέγγιση του φαινομένου των διεθνών ροών μετανάστευσης, της εγκατάστασης των μεταναστών στις χώρες υποδοχής και των αντιδράσεων που προκαλούνται μεταξύ των γηγενών ευρωπαϊκών πληθυσμών με προκαθορισμένους όρους, οι οποίοι ουσιαστικά αναπαράγουν μειωτικούς χαρακτηρισμούς, επιθέσεις *ad hominem* και ιδεοληπτικές ηθικολογικές κατηγορίες. Οι τελευταίες λειτουργούν ως μέσο κοινωνικού στιγματισμού όσων χαρακτηρίζονται από αντίθετη στην πολυπολιτισμικότητα άποψη και συμβάλλουν στην αποφυγή προβολής κάθε δομημένης επιχειρηματολογίας. Κατηγορία αυτού του είδους είναι αυτή του «ρατσισμού», έννοια, η οποία έχει υποστεί μία πλήρη πολιτική εργαλειοποίηση, κυρίως από την Αριστερά και την άκρα Αριστερά. (Για τον Taguieff ακόμη και οι συμβολικές έννοιες του «αντιρατσισμού» και του «αντιφασισμού» είναι ιδεολογήματα, τα οποία ουσιαστικά αποσκοπούν στην εξυπηρέτηση πολιτικών στόχων ορισμένων ομάδων, συγκεκριμένα στη νομιμοποίηση όσο το δυνατόν περισσότερων παρανόμων μεταναστών χωρίς τις τυπικές διαδικασίες).

Αντί, δηλαδή, να προκριθεί μία ψύχραιμη, λειτουργική και ορθολογιστική προσέγγιση, η οποία θα αξιοποιεί λ.χ. την αρχή της επικουρικότητας, επιλέγεται ένα ιδεοληπτικό σχήμα ερμηνείας, σύμφωνα με το οποίο η μαζική μετανάστευση συνιστά εξ ορισμού μία θετική ή ακόμη και αναπότρεπτη διαδικασία, ενώ οι αντιδράσεις στη μαζική μετανάστευση, ακόμη και στο ίδιο το ιδεολόγημα της

πολυπολιτισμικότητας σε επίπεδο θεωρητικής συζήτησης, αποτελούν οπωσδήποτε εκδηλώσεις ρατσιστικών πεποιθήσεων και όχι θεμιτή άποψη, η δε ενδεχόμενη βία και λοιπή εγκληματικότητα των μειονοτικών μεταναστευτικών ομάδων υφιστάμενη μία ενδιαφέρουσα μεταλλαγή αποκαλείται αντίδραση στη θεσμική ή την κοινωνική βία και ουσιαστικά *mutatis mutandis* δικαιολογείται, όταν μάλιστα δεν ενθαρρύνεται ανοικτά.

Παρατηρείται, επομένως, η **κατασκευή της έννοιας του μετανάστη ως ευγενούς αγρίου**, ο οποίος έχει μεταφερθεί στο εσωτερικό των δυτικών κοινωνιών, ως Θυματοποιημένου Άλλου. Σε επίπεδο ιδεοληπτικής πρόσληψης των προσωποποιημένων ιδεολογημάτων, ο μετανάστης καταφανώς συνεχίζει το πρότυπο του προλετάριου, του στερημένου από τα υλικά και τα πνευματικά αγαθά, κατά συνέπεια ενός ιστορικού υποκειμένου, το οποίο μόνο βελτίωση των συνθηκών της κατάστασής του μπορεί να βιώσει και στο οποίο συγκεντρώνονται πλέον οι διαψευσμένες στο πρόσφατο παρελθόν ελπίδες των οπαδών του αντικαπιταλιστικού ιδεολογήματος. Ο μετανάστης, μετουσιωμένος σε νέο πρότυπο ιδεολογικής αντίστασης, αντικαθιστά στη συνείδηση της Αριστεράς, η οποία βίωσε την αποτυχία του αντιδυτικού σοσιαλιστικού της οράματος το 1989, το νέο ηρωικό πρότυπο, τον παρία, περιθωριοποιημένο τόσο από ταξικής όσο και από πολιτισμικής άποψης –όταν πρόκειται για μη Ευρωπαίο μετανάστη-, αλλά και τον βίαιο εκδικητή, τον φορέα της επαναστατικής ιδεολογίας, ο οποίος θα ανατρέψει την καπιταλιστική δομή.

Η επανεπινοήση του προλεταριάτου στο επαναστατικό φαντασιακό της Αριστεράς ως ιστορικού παράγοντα εκπλήρωσης του λυτρωτικού οράματος, το οποίο από την πραγμάτωση της σοσιαλιστικής α-εθνικής ουτοπίας έχει μεταβληθεί πλέον σε πραγμάτωση της πολυπολιτισμικής ουτοπίας, συνδέεται δομικά με την ξеноφιλία και την αποθέωση της ετερότητας, δηλαδή της αναλλοίωτης ταυτότητας του Άλλου, με την ταυτόχρονη αποποίηση της ίδιας ταυτότητας. Στο νέο ιδεολόγημα της Αριστεράς ο μετανάστης, ιδίως ο μουσουλμάνος μετανάστης ως κατ' εξοχήν Άλλος στο εσωτερικό των δυτικών κοινωνιών, λειτουργεί, πράγματι, κατά ιδανικό τρόπο σε επίπεδο συμβολικής αναφοράς ως το νέο ιστορικό υποκείμενο, καθώς συνδυάζει την αρχή της ετερότητας με το μυθοποιημένο μεταπολεμικό ιδεολόγημα του Τρίτου Κόσμου. Το ιδεολόγημα του Τρίτου Κόσμου, άλλωστε, είχε απωλέσει τη συμβολική του ισχύ, μόλις εξέλιπε η σοβιετική υποστήριξη προς τον τριτοκοσμικό εθνικισμό και μόλις κατέστη σαφές ότι η κακή οικονομική κατάσταση του Τρίτου Κόσμου δεν συνιστά αποκλειστική ευθύνη των δυτικών, οι

οποίοι είχαν απομακρυνθεί εδώ και πενήντα τουλάχιστον έτη από την περιφέρεια του Τρίτου Κόσμου.

Πρόκειται για μία γενικευτική και επομένως καταχρηστική αναπαράσταση, η οποία εξαλείφει έντεχνα τις ατομικές, ακόμη και τις εθνοτικές και πολιτισμικές, διαφορές των μεταναστών, καθιστώντας τους εν συνόλω μία ιδιαίτερη ομογενοποιημένη κατηγορία πληθυσμού και αναγορεύοντάς τους σε ένα συλλογικό πολιτικό υποκείμενο, το οποίο είναι δυνητικά αξιοποιήσιμο αφενός λόγω της προβαλλόμενης ιδεοληπτικής θυματοποίησής του αφετέρου -στην περίπτωση των μουσουλμάνων μεταναστών- λόγω των μη δυτικών, ακόμη και αντιδυτικών, πολιτισμικών χαρακτηριστικών του. Αυτή η αμφίβολης εγκυρότητας κοινωνιολογική φαντασίωση, ωστόσο, δεν αποτελεί απλώς ένα εκκεντρικό ιδεολόγημα κάποιων ομάδων του πολιτικού και ιδεολογικού περιθωρίου, αλλά αναβαθμίζεται σε νέο λεξιλόγιο του μεταναστευτικού ζητήματος προς ζημία τόσο της κοινωνίας υποδοχής των μεταναστευτικών ροών όσο και των ιδίων των μεταναστών, οι οποίοι προσδιορίζονται συλλογικά, όχι κατ' άτομο, και με βάση τις αρχές μίας αρνητικής στην εκδίπλωσή της αυτοεπιβεβαίωσης. Εδώ έχουμε να κάνουμε με έναν ιδεολογικοποιημένο ηθικισμό, ο οποίος με την αναπαραγωγή του από τις πολιτικές και δημοσιογραφικές ελίτ χρησιμεύει ουσιαστικά για τη νομιμοποίηση μίας καταχρηστικής διαχείρισης του μεταναστευτικού πληθυσμού. Ο ηθικισμός αυτός επίσης αξιοποιείται και από όσους παράγοντες, γηγενείς και μετανάστες, εκμεταλλεύονται το μεταναστευτικό για την ατομική τους ανέλιξη ή για την εξασφάλιση πολιτικής ισχύος, κοινωνικής επιρροής και οικονομικής χρηματοδότησης.

Η κατασκευασμένη, δηλαδή, αυτή έννοια του μετανάστη δεν περιορίζεται δυστυχώς στην πολιτική συζήτηση, όπου θα ήταν δυνατόν να θεωρηθεί πιθανώς με μία ευγενική συγκατάβαση εχέγγυο ενός επιδεικτικού φιλομεταναστευτισμού και μίας αμφίβολης προοδευτικότητας, αλλά μεταφέρεται και στα συνδεδεμένα μεταξύ τους πεδία της επιστημονικής βιβλιογραφικής παραγωγής και της κυβερνητικής διαχείρισης, με προφανείς αρνητικές συνέπειες και για τους δύο κλάδους τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό-θεσμικό επίπεδο.

Η εθνική αυτοπεριφρόνηση και ο μεταναστευτισμός αποτελούν, επομένως, πλέον τους δύο ιδεολογικούς άξονες επί τη βάσει των οποίων πραγματοποιείται η συζήτηση για το μεταναστευτικό πρόβλημα στις δυτικές κοινωνίες. Ο Γερμανός φιλόσοφος Hans-Magnus Enzensberger (γεν. 1929) έχει επισημάνει το ιδιότυπο αυτό ιδεολογικό φαινόμενο, την εθνική αυτοπεριφρόνηση, η οποία συνδυάζεται με

την ξενοφιλία, με την άκριτη αποδοχή της ταυτότητας των μεταναστών. Η ιδεολογική αυτή τάση, ο μυστικισμός της ετερότητας, κατά τον οποίον καταδικάζεται κατά τρόπο αυτονόητο η δική μας ταυτότητα, ενώ εξαίρεται κατά τρόπο άκριτο η ταυτότητα των άλλων, είναι δυνατόν να αποκληθεί και εαυτοφοβία: *«Η υπεράσπιση των μεταναστών πραγματοποιείται πάντοτε με ένα ηθικολογικό περίγραμμα και υπερβολικές δηλώσεις αυταρέσκειας και προσωπικής δικαίωσης. Συνθήματα, όπως “Μετανάστες, μη μας αφήνετε μόνους με τους Γερμανούς!” και “Γερμανία -ποτέ πια”, συνιστούν αποδείξεις μίας φαρισαϊκής εννοιολογικής αντιστροφής. Πρόκειται για το φωτογραφικό αρνητικό ενός ρατσιστικού στερεότυπου».*

Αντίστοιχες ιδεολογικές εκδηλώσεις είναι ιδιαίτερα συχνές και στην Ελλάδα και προέρχονται κυρίως από το πολιτικό και ιδεολογικό φάσμα της αντιπατριωτικής άκρας Αριστεράς. (Στην Ελλάδα οι ομάδες ακραίων ιδεολογιών, αντιγράφοντας την αντίστοιχη φρασεολογία, η οποία διατυπώνεται από κύκλους των πολιτικών άκρων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, προβάλλουν συνθήματα, όπως «Έλληνες είστε και φαίνεστε», «Μετανάστες, μη μας αφήνετε μόνους με τους Έλληνες!», «Ξεφτίλες πατριώτες»). Η άκριτη ξενοφιλία και η ιδεοληπτική ελληνοφοβία συνιστούν άρρηκτα συνδεδεμένα και αμοιβαίως τροφοδοτούμενα ιδεολογήματα.

Η αμφισβήτηση των αξιών του δυτικού πολιτισμού στην ίδια την Δύση, έχει πλέον μεταβληθεί σε μία τυπική διανοητική διαδικασία, σε έναν ιδεολογικό αυτοματισμό, ο οποίος με την σχεδόν απόλυτη κυριαρχία του μεταξύ των διανοουμένων και των μέσων ενημέρωσης έχει καταστεί ο νέος κομπορμισμός της εποχής μας. Οι σύγχρονες φιλελεύθερες δημοκρατίες της Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής χαρακτηρίζονται από αδύναμες συλλογικές ταυτότητες και από ισχυρή τάση εαυτοφοβίας και αποδόμησης των συλλογικών τους ιστορικών και πολιτισμικών αναφορών. Η αποδοχή της πολυπολιτισμικότητας ως νέας κυρίαρχης ιδεολογίας στις δυτικές κοινωνίες ουσιαστικά ισοδυναμεί με την καταφυγή σε ένα μηδενιστικό επιχείρημα, βάσει του οποίου η ταυτότητα των δυτικών κοινωνιών σήμερα είναι να μην έχουν κάποια ταυτότητα. Η απουσία της ταυτότητας έχει καταστεί ακριβώς η νέα δυτική ταυτότητα.

Η πολυπολιτισμικότητα ως το νέο ιδεολογικό τοτέμ, η επίκληση της διαπολιτισμικότητας ως θεσμοθετημένης αναγκαιότητας στο εσωτερικό των δυτικών κοινωνιών, η επιβολή αυτολογοκρισίας όταν γίνεται αναφορά στις εθνικές μειονότητες ή σε ορισμένες πρακτικές του ισλαμισμού, και η ιδεολογική αυτομαστίγωση των μελών των γηγενών πληθυσμών των δυτικών κρατών

συνιστούν πλέον τη νόρμα της όποιας ιδεολογικής παραγωγής στα κράτη της Δύσης σε θέματα εθνικής ταυτότητας, πολυπολιτισμικότητας, κοινωνικής συνοχής και διαχείρισης της μετανάστευσης. Οι κομφορμιστικές ελίτ της διανόησης και της δημοσιογραφίας προάγουν μία κατά παραγγελία αισιοδοξία, έναν ανέφελο μεταναστευτισμό, διανθισμένο με τη ρητορική της θυματοποίησης, με τα κατάλοιπα ενός αντιδυτικού τριτοκοσμισμού και με τα σχήματα ενός ψευδεπίγραφου ανθρωπισμού.

Ο αποδομητικός αυτισμός, η απεριόριστη μεθοδολογική φλυαρία, η οποία επιμόνως αρνείται ή αδυνατεί να υπεισέλθει στο αντικείμενο της συζήτησης ή να θίξει συγκεκριμένες πλευρές του μεταναστευτικού ζητήματος, η επιστημονική καχεξία μέρους της βιβλιογραφίας για το μεταναστευτικό ζήτημα ή ακόμη και η ιδεοληπτική πρόσληψη του μεταναστευτικού φαινομένου, συμβάλλουν ως δομικοί παράγοντες στην δημιουργία ενός αυτοαναφορικού εν γένει ιδεολογικού συστήματος κατά την προσέγγιση της πολυπολιτισμικότητας και της μετανάστευσης, ενός συστήματος ιδεών, το οποίο κατατρύχεται από ερμηνευτική στείροτητα και τάσεις αυτοεπαλήθευσης.

Ιωάννης Κωτούλας